

SHEIKH MOHAMED YAHIA NABIL (JCN)

Eén Geloof, Vier Wegen

*De geschiedenis, methoden en rijkdom van de islamitische
rechtsscholen*

First published by JCN PUBLISHING 2026

Copyright © 2026 by Sheikh Mohamed Yahia Nabil (JCN)

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, scanning, or otherwise without written permission from the publisher. It is illegal to copy this book, post it to a website, or distribute it by any other means without permission.

Sheikh Mohamed Yahia Nabil (JCN) asserts the moral right to be identified as the author of this work.

Dit boek is geschreven met als doel de lezer te informeren en inzicht te geven in islamitische bronnen, geschiedenis, theologie en spirituele vraagstukken. De auteur heeft ernaar gestreefd de inhoud zorgvuldig samen te stellen op basis van geraadpleegde bronnen en beschikbare wetenschappelijke inzichten.

De interpretaties, analyses en conclusies in dit werk weerspiegelen de visie en verantwoordelijkheid van de auteur. Binnen de islamitische traditie bestaan verschillende wetenschappelijke benaderingen en interpretaties; dit boek pretendeert niet alle bestaande standpunten te vertegenwoordigen, maar biedt een onderbouwde bijdrage vanuit het perspectief van de auteur.

Koranvertalingen, uitleg van verzen en verwijzingen naar overleveringen (ahadith) zijn opgenomen ter verduidelijking van de besproken onderwerpen. Voor een diepgaand begrip wordt de lezer aangemoedigd de oorspronkelijke Arabische teksten en relevante klassieke en hedendaagse islamitische bronnen te raadplegen.

Aan dit boek kunnen geen juridische, medische, financiële of andere professionele adviezen worden ontleend. De inhoud is uitsluitend bedoeld voor educatieve en informatieve doeleinden.

Alle rechten voorbehouden. Geen enkel gedeelte van deze publicatie mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur worden gereproduceerd, opgeslagen of verspreid op welke wijze dan ook.

First edition

This book was professionally typeset on Reedsy.

Find out more at reedsy.com

Contents

1	Inleiding tot de Madhabs	1
2	Het ontstaan en het doel van Fiqh	9
3	De Hanafi-school Redenering	17
4	De Maliki-school Traditie Medina	24
5	De Shafi'i-school Rechtstheorie	31
6	De Hanbali-school Bronnen	39
7	Lokale gewoonten en verschillen	48
8	Onderling respect en pluriformiteit	56
9	Leerlingen en rechtstraditie	65
10	Overlevering door de eeuwen	71
11	De rol van gekwalificeerde ulama	82
12	Hedendaagse toepassing	94

Inleiding tot de Madhabs

Vier wegen, één bron

Wanneer een reiziger eeuwen geleden de smalle straten van Bagdad, Caïro, Damascus of Medina betrad, hoorde hij misschien verschillende stemmen over dezelfde religieuze vraag. Een geleerde sprak over een bepaalde manier van bidden, een andere over de regels van handel, weer een ander over familiezaken of ethische keuzes. Op het eerste gezicht leek er verschil te zijn. Maar wie dieper keek, ontdekte iets bijzonders: achter deze verschillende benaderingen stond dezelfde bron, dezelfde openbaring en hetzelfde verlangen om Gods wil zo zorgvuldig mogelijk te begrijpen.

Dit is het verhaal van de islamitische rechtsscholen, de **madhabs**.

Voor veel mensen die weinig bekend zijn met de islamitische traditie, kan het woord *madhab* onbekend of zelfs verwarrend klinken. Sommigen denken misschien dat verschillende rechtsscholen betekenen dat er verschillende soorten islam bestaan, vergelijkbaar met afzonderlijke religies of afgescheiden bewegingen. Dat beeld klopt echter niet.

Een madhab is geen nieuwe religie, geen aparte sekte en geen afwijkende stroming. Het is een **geleerde methode om de islamitische wetgeving (fiqh) te begrijpen en toe te passen.**

Zoals verschillende artsen dezelfde medische boeken kunnen bestuderen en toch tot verschillende behandelingen kunnen komen omdat zij andere inzichten en ervaringen hebben, zo hebben islamitische geleerden door de eeuwen heen verschillende methoden ontwikkeld om religieuze teksten te interpreteren.

De bron bleef hetzelfde. De weg naar begrip kon verschillen.

Van openbaring naar dagelijks leven

De islam begon in de zevende eeuw op het Arabisch Schiereiland, toen de profeet Mohammed ﷺ volgens de islamitische traditie de openbaring van de Koran ontving.

De eerste generatie moslims leefde dicht bij de gebeurtenissen van die tijd. Zij konden rechtstreeks vragen stellen aan de profeet, zagen zijn voorbeeld en leerden hoe religieuze principes in het dagelijks leven werden toegepast.

Maar naarmate de islamitische wereld groeide, ontstonden nieuwe situaties.

Moslims leefden niet langer alleen in Medina of Mekka. Zij woonden in landen met verschillende talen, culturen en gewoonten. Er kwamen nieuwe vragen:

Hoe moet een koopcontract worden opgesteld?

Welke regels gelden voor nieuwe vormen van handel?

Hoe moet een rechter omgaan met conflicten?

Welke bewijzen zijn nodig bij een juridisch oordeel?

De Koran en de overleveringen van de profeet Mohammed ﷺ bleven de belangrijkste bronnen. Maar het toepassen van deze bronnen op nieuwe omstandigheden vroeg om diepgaande kennis, zorgvuldigheid en een ontwikkelde methode.

Daar ontstond de wetenschap van de **fiqh**.

Wat betekent fiqh?

Het Arabische woord **fiqh** betekent letterlijk: “diep begrip” of “inzicht”.

In religieuze zin verwijst fiqh naar het menselijke begrip van de islamitische richtlijnen voor het dagelijks leven. Het gaat bijvoorbeeld over gebed, vasten, huwelijk, handel, erfenis, rechtspraak en ethiek.

Een belangrijk punt hierbij is het onderscheid tussen **openbaring** en **menselijke interpretatie**.

De Koran wordt door moslims gezien als Gods woord. De overleveringen (*hadith*) van de profeet Mohammed ﷺ vormen een belangrijke bron van kennis over zijn woorden, daden en goedkeuringen.

Maar wanneer geleerden proberen te bepalen hoe deze bronnen toegepast moeten worden in nieuwe situaties, gebruiken zij menselijke inspanning en kennis. Dit proces wordt **ijtihād** genoemd: het zorgvuldig zoeken naar een juridisch oordeel op basis van de bronnen.

Omdat mensen verschillen in kennis, omstandigheden en interpretatiemethoden, konden er verschillende juridische scholen ontstaan.

Deze verschillen waren vaak geen teken van verdeeldheid, maar juist een gevolg van een rijke intellectuele traditie.

Het ontstaan van de rechtsscholen

Tussen de achtste en tiende eeuw ontwikkelden zich verschillende grote centra van islamitische kennis.

In Medina, waar veel metgezellen van de profeet hadden gewoond, lag de nadruk sterk op de praktijk en tradities die daar waren overgeleverd.

In Irak, vooral in de stad Koefa, ontstond een omgeving waarin geleerden vaker geconfronteerd werden met nieuwe maatschappelijke vraagstukken. Omdat directe overleveringen soms minder beschikbaar waren, ontwikkelden zij uitgebreide methoden van redenering.

In Syrië, Egypte en andere gebieden ontstonden eveneens eigen wetenschappelijke tradities.

Uit deze verschillende kenniscentra kwamen uiteindelijk de vier bekende soennitische rechtsscholen voort:

- de Hanafi-school;
- de Maliki-school;
- de Shafi'i-school;
- de Hanbali-school.

Elke school werd verbonden met een grote geleerde die een belangrijke rol

speelde in het ontwikkelen van een systematische methode.

Vier geleerden, vier methoden

Achter elke rechtsschool staat een persoon met een bijzonder levensverhaal.

Abu Hanifa groeide op in Koefa en stond bekend om zijn sterke analytische vermogen. Zijn methode besteedde veel aandacht aan logisch redeneren en het toepassen van algemene principes op nieuwe situaties.

Malik ibn Anas leefde in Medina, een stad die een bijzondere plaats innam vanwege haar verbinding met de eerste generaties moslims. Hij hechtte veel waarde aan de overgeleverde praktijk van de inwoners van Medina.

Al-Shafi'i speelde een belangrijke rol in het systematiseren van de principes van islamitische jurisprudentie. Hij benadrukte het belang van duidelijke methoden bij het beoordelen van teksten en bewijzen.

Ahmad ibn Hanbal stond bekend om zijn grote kennis van overleveringen en zijn sterke verbondenheid met de teksten van de traditie.

Deze geleerden waren geen leiders van afzonderlijke religieuze groepen. Zij zagen zichzelf als dienaren van dezelfde waarheid, die probeerden de boodschap van de islam zo zorgvuldig mogelijk te begrijpen.

Verschillen die ruimte geven

Wie vandaag naar een moskee gaat in verschillende delen van de wereld, kan soms kleine verschillen zien.

De manier waarop handen worden geplaatst tijdens het gebed. Verschillen in bepaalde details van rituele reiniging. Andere opvattingen over sommige juridische kwesties.

Voor iemand zonder achtergrondkennis kunnen deze verschillen groot lijken. Maar binnen de klassieke islamitische wetenschap werden veel van deze verschillen gezien als **legitieme meningsverschillen** (*ikhtilaf*).

De geleerden erkenden dat mensen met oprechte intenties tot verschillende conclusies konden komen.

Dit betekende niet dat alles willekeurig was. Integendeel: de verschillen waren gebaseerd op uitgebreide studie, argumenten en methodologie.

Een bekende gedachte binnen de islamitische geleerde traditie is dat verschil van mening binnen bepaalde grenzen een teken kan zijn van intellectuele rijkdom.

Een traditie van leren

Door de eeuwen heen werden de madhabs doorgegeven via scholen, boeken en leraren.

Een student studeerde vaak jarenlang bij verschillende geleerden. Hij leerde niet alleen regels, maar ook de manier waarop die regels tot stand kwamen.

Een rechtsschool was daarom meer dan een verzameling juridische antwoorden. Het was een complete manier van leren: een methode, een intellectuele traditie en een verbinding tussen generaties.

Boeken werden gekopieerd, besproken en becommentarieerd. Geleerden